

ב"ה

ואביטה

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

טעם מצוה - דברים | עמ' ב
ציון במשפט תפדה - לא תגורו מפני איש

רמ"ח אותיות קעא-קעז | עמ' ח
שבת קדש פרשת שמות, י"ט טבת ע"ה - כפר חב"ד

ב	י	נ	י
ה	י	ט	ה
ת	א	י	ת
ט	י	ב	ט

- מהדורת השלמות -
יוצא לאור לקראת שבת
פרשת דברים תשע"ח

לקבלת השיעורים: itiel@pnimi.org.il

לקבלת מסרי הוואצאפ: 0507951105

טעם מצוה - דברים

ציון במשפט תפדה - לא תגורו מפני איש

א. "לא תכירו פנים במשפט" – אזהרה למי שממנה דיינים "שלא למנות דיין אדם שאינו חכם בחכמת התורה בעבור מעלות אחרות שיהיו לו וימנה אותו בעבורם"², והוא ע"פ הספרי וכן פירש רש"י עה"פ (ולא לפי פשוטו שמדבר בדיין שלא יפלה בין בעלי הדין, וכן משמע בגמרא³).

"לא תכירו פנים במשפט פקטן כגדל תשמעון לא תגורו מפני איש פי המשפט לאלהים הוא והדבר אשר יקשה מקם תקרבון אלי ושמעתיו"¹.

שלש מצוות כנגד חש-מל-מל

לפי מניין הרמב"ם, יש בפרשת דברים שתי מצוות, ושתיהן בפסוק זה:

לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלהים הוא = 1729 = 19 פעמים 91 (אותיות כל הפסוק כנ"ל). השאר = 5244 = 19 (חזה) פעמים 276 (משולש 23, חיה). 83 הנ"ל = אדם חזה חזה (ראשונה ושניה) = הוי' הוי' אל = אגלי טל = חמלה (חל = חזה חזה, מה = אדם). לא תכירו... תשמעון = 2380 = 10 פעמים רחל כו' (מספר המחומש ה-40). כקטן כגדל בהכאה פרטית = 2236 = 26 פעמים 86, כ"פ 1118, "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד" (ב' פעמים כנגד ק"ש ערב וקבר, קטן וגדל, בקטנות מוחין ובגדלות מוחין). לא תכירו פנים במשפט... לא תגורו מפני איש (שתי המצוות) = 2415 = 23, חיה, פעמים 105 (14 במשולש, 3 פעמים 5 פעמים 7) = 7 פעמים משה (השביעי לאברהם, "כל השביעין חביבין"). ושמעתיו (התבה האחרונה של הפסוק, "הכל הולך אחר החיתום") = 832 = לב פעמים הוי' = ארץ ישראל וכו'.

² ספר המצוות ל"ת רפד. הלכות סנהדרין פ"ג ה"ח.
³ בגמרא סנהדרין (ז, ב) מובא הפסוק אצלנו "לא תכירו פנים במשפט" ומפורש על זה "לא תכירוהו [רש"י: אם הוא אוהבך]... לא תנכרהו [אם הוא שונאך]". והנה בפרשת שופטים נאמר "ולא תכיר פנים" (טז, יט) ושם פירשו בספרי שזו אזהרה לדיין שלא יהיה רך לזה וקשה לזה וכ"כ רש"י שם, וראה במפורש רש"י אצלנו מניין שכאן הפירוש אחרת. ולכאורה זה נגד הגמרא, וגם הרמב"ם דחה את הגמרא מפני הספרי, אך יתכן שיש גרסה

¹ דברים א, יז. בכל הבא לקמן ראה באריכות אנצ"ת ערך לא תגורו.

רמזי הפסוק: יש בפסוק 22 תבות (כמו הפסוק הראשון בפרשה, "אלה הדברים וגו'"). 22 הוא מספר מחומש (שנקרא אצלנו מספר חשמל, 3 במשולש על גבי 4 ברבוע), מתאים לחומש החמישי. בפסוק יש 91 אותיות (משולש 13, מספר ברית 9, מספר שבת 6). כל הפסוק בגימטריא 6973, מספר הברית של 83 (על כן מתבקש לצייר את 91 אותיות הפסוק גם כמספר ברית דוקא, על פי שני עדים). 6973 = 19 פעמים 367. רוס"ת התבות = 3021 = 19 פעמים 159. אמ"ת = 3952 = 19 פעמים 208 (יצחק פעמים חזה, כאשר חזה = יצחק במספר קטן, הכל יצחק, מדת הדין והמשפט, "לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלהים הוא").

לפי הטעמים (האתנחתא תחת "הוא") הפסוק מחולק ל- 15 תבות (חלוקה ידועה של 22, כמו בסוד התגין ועוד. ממוצע הרבועים של 7, 15 – 137, ממוצע המשולשים – 74, 2 פעמים 37, ודוק) ול-60 אותיות (סוד השם הקדוש סאל, חתך באתב"ש, כמבואר בכוונות) כאשר 31 הוא גם מספר ברית. החצי השני של הפסוק (שאת 31 אותיותיו ניתן לצייר בצורת ברית כנ"ל): "והדבר... ושמעתיו" = 2864 = 8 פעמים משיח (ראה פירוש הבעש"ט על פסוק זה, שמשה שומע הכרוזים של מעלה ועל ידי התקשרות אליו כולם יכולים לשמוע).

מאיש פלוני שמא יהרגני או את בני שמא ידליק את גדישי או שמא יקצץ את נטיעותי, תלמוד לומר לא תגורו מפני איש⁶.

והנה בפסוק הקודם נאמר "וְאֶצְנֶה אֶת שְׁפָטֶיכֶם בְּעַת הַהוּא לֹאֲמַר שְׁמַע בֵּין אֲחֵיכֶם וּשְׁפָטָתֶם צָדֵק בֵּין אִישׁ וּבֵין אָחִיו וּבֵין גֵּרוֹ"⁷. לפי רש"י⁸ יש כאן מצוה נוספת⁹, שלישית: "ושפטתם צדק" – מצוה

ב. "לא תגורו מפני איש". ולשון הרמב"ם בספר המצוות⁴: "שהזהיר הדיין שלא לירא מאדם מזיק גזום דובר עתק [מאיים בדברים]. ולשון החינוך⁵: 'ואפילו הוא איש מזיק עז פנים עבה המוח' ולא יחתוך עליו הדין והאמת. אבל [=אלא] חייב הוא לחתוך את הדין ולא ישים לב למה שיקרה עליו מן ההיזק מאותו האיש. אמר יתעלה 'לא תגורו מפני איש'. ולשון ספרי... שמא תאמר מתיירא אני

⁹ הרמב"ם לומד את המצוה לשפוט מהפסוק "בצדק תשפט עמיתך" (ספר המצוות עשה קעו; הלכות סנהדרין המצוטטות בסוף הערה 3). ויש לחלק כי על פי רש"י, הלומד מ"ושפטתם צדק", הדגש הוא על עצם חובת השיפוט (על מי שראוי לכך), "ושפטתם", כשממילא מוטל עליו לשפוט בצדק, ואילו על פי הרמב"ם הדגש הוא על "בצדק", השוואת בעלי הדינים, כלשון היד החזקה הנ"ל וכלשונו בספר המצוות שם: "היא שנצטוו הדיינים להשוות בין בעלי דינים ושיהיה נשמע כל אחד מהם עם אורך דבריו או קצורם והוא אמרו ית' בצדק תשפוט עמיתך ובא הפירוש בספרא שלא יהא אחד מדבר כל צרכו ואחד את אומר לו קצר דברך וזו אחת מהכוונות שכולל עליהם הצווי הזה".

ובמהמשך דבריו שם הוסיף: "ובו גם כן שכל איש מצווה לדון דין תורה כשיהיה יודע בו ושישבית הריב שבין בעלי דינים ובבאור אמרו אחד דן את חבריו דבר תורה שנאמר בצדק תשפוט עמיתך ויש בו עוד שראוי לדון את חבריו לכף זכות ולא יפרש מעשיו ודבריו אלא לטוב וחסד וכבר נתבאר משפטי מצוה זו במקומות מפורדים מן התלמוד". אך נראה – כפי שכתבו מהמפרשים – שביד חזר בו, שהרי בהלכות סנהדרין פ"ב ה"י כתב רמ"א "מותר לאחד לדון מן התורה, שנאמר בצדק תשפוט עמיתך" (אך אין היחיד מצווה בכך, כלשונו בסהמ"צ) ולענין לדון לכף זכות פסק בסוף פכ"ג רק לענין בעלי הדין הנפטרים מלפני הדיין לאחר שקבלו את הדין, משא"כ כשבאים לפניו "לעולם יהיו בעלי הדינים לפניך כרשעים ובחזקת שכל אחד מהם טוען שקר" (ומה שהביא בהלכות דעות פ"ה ה"ז "ודן את כל האדם לכף זכות" היינו הנהגות ומדות טובות של תלמיד חכם, כעין ה"מילי דחסידותא" של "והוי דן את כל

בגמרא שהדרשה היא על הפסוק בשופטים "לא תכיר פנים" וצ"ב. וראה ברכי יוסף חו"מ סי' ז אות יח.

ובפשוט יש לומר שמכיון שאת איסור ההפליה בין בעלי הדין (כפשט "לא תכיר") כלל הרמב"ם במצוות "בצדק תשפט עמיתך" (ויקרא יט, טו; ראה עוד לקמן הערה 9) – "מצוות עשה לשפוט השופט בצדק שנאמר בצדק תשפוט עמיתך אי זהו צדק המשפט זו השוויית שני בעלי דינים בכל דבר לא יהא אחד מדבר כל צרכו ואחד אומר לו קצר דברך ולא יסביר פנים לאחד וידבר לו רכות וירע פניו לאחר וידבר לו קשות" (הלכות סנהדרין פכ"א ה"א) – שוב נותר "לא תכיר" למינוי שופטים (וכן יש לבאר את פירוש רש"י עה"פ כספרי, שהרי איסור ההפליה נכלל לדידו במצוות "ושפטתם צדק", כדלקמן בפנים ובהערה 9).

⁴ ל"ת רעו.

⁵ מצוה טו.

⁶ ספר המצוות ל"ת רעו.

⁷ יש בפסוק זה טוב תבות ובפסוק הבא טובה תבות, אהוה ו-אהוי, תרין עטרין של הדעת כנודע, יחד = טל, והוי אחד כו'. יש בפסוק א-דני אותיות, וביחד עם 91 אותיות של הפסוק הבא יש 156, ו"פ והוי" (זה פעמים אחד), יוסף כו', שהוא היהלם של זה ("זה אל זה"). כל הפסוק "ואצוה... גרו" = 4051 = 2 פעמים 45 ברבוע עם הכולל. יחד שני הפסוקים = 11024 = 26 פעמים 424, והוי" ב"ה פעמים משיח בן דוד, בקיום פסוקים אלו תלוי ביאת משיח, "ציון במשפט תפדה", משפט של "לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלהים הוא". חלוקת הפסוק: "ואצוה... לאמר" = 1728 = 12 בחזקת 3 (זה אל זה אל זה). והחלק השני של הפסוק = 2323, חיה פעמים מאין.

⁸ רש"י כתובות קו, א.

מלכות, ה תתאה – "לא תכירו פנים" לעניין מינוי הדיינים, זו פעולת המלכות הממונה על מינוי השופטים (והשופטים צריכים להיות יודעי תורה שבעל פה, מלכות).

ז"א, ו – "כקטן כגדל תשמעון", כנגד פרצוף ז"א שבו הגדילה מקטן לגדול (ע"י המשכת מוחין). בינה, ה עילאה – "לא תגורו", מקור הגבורות בבינה, מעל למדות העולם אלא לא לפחד כלל (בבינה יש גם המתקת הדינין בשרשם, כנ"ל ש"לא תגורו" הוא בחינת המתקה).

חכמה, י – "כי המשפט לאלהים הוא", היינו ניצוץ האלוקות הנותן תוקף, "החכמה תעז לחכם". זה אינו ציווי נוסף אלא נתינת טעם ל"לא תגורו", יחוד חכמה ובינה, "תריץ ריעין דלא מתפרשין לעלמין"¹¹.

הסיפא, "והדבר אשר יקשה מכם וגו"¹², היא כנגד הכתר, קצוץ של י – עד כאן הכל "מכם" אבל יש דרגה שמעל זה צריך להגיע לשרש משה רבינו ("תקרבון אלי") במוחא סתימאה, כח המשכיל, ושם "ושמעתי", ומשם תבוא ההברקה של דין אמת לאמתו, "משה אמת ותורתו אמת". ולסיכום:

דוקא, שחייבים למנות שופטים לגרים התושבים שבינינו, וכן לשפוט בצדק בין ישראל לגר תושב.

¹¹ והנה בסוטה מז, ב נאמר "משרבו רואי פנים בדין בטל לא תגורו ופסק לא תכירו ופרקו עול שמים ונתנו עליהם עול בשר ודם". ולכאורה היה צריך להקדים "לא תכירו", כמו בסדר הפסוק, וכן לפי המימרה עצמה "משרבו רואי פנים" שהוא על פי פשט "לא תכירו פנים במשפט". אלא יש לומר שארבעת אלו לפי ערכין הם בסוד הוי': "בטל לא תגורו" – בטול בחכמה ששם יראה עילאה, לא לפחד מאף אחד חוץ מה'. "ופסק לא תכירו" – יחסית היינו בינה, הכרה קשורה לדעת ו"אם אין דעת אין בינה". "ופרקו עול שמים ונתנו עליהם עול בשר ודם" – יחסית, עול שמים ועול בשר ודם היינו זו"נ, שמים וארץ, ודוק.

¹² אין עוד "והדבר" בתורה. והדבר אותיות **דבורה** הנביאה, ז"פ אל.

לשפוט ולהזדקק לדין ("בין איש ובין אחיו ובין גרו", כאשר "גרו" רומז ל"תגורו"¹⁰). שלש המצוות מכוונות כנגד הכנעה-הבדלה-המתקה, חש-מל-מל:

- המצוה לשפוט היינו הנכונות לשמוע היטב (כתחילת הפסוק "שמוע בין אחיכם") מתוך שתיקה-חש בנפש, הכנעה.

- האיסור "לא תכירו פנים" (לפי פשט ולפי הגמרא כנ"ל) הוא שלא להבדיל בין בעלי הדין, הבדלה-מל.

- האיסור "לא תגורו" מתבטא בדיבור של הדיין, שיחתוך הדין לאמתו ללא מורא, מל מלשון דבור (המתקה).

סוד הוי' בפסוק

למעשה, בפסוק שלנו יש חמשה חלקים: "א] לא תכירו פנים במשפט [ב] כקטן כגדל תשמעון [ג] לא תגורו מפני איש [ד] כי המשפט לאלהים הוא [ה] והדבר אשר יקשה וגו'". ארבעת החלקים הראשונים (עד האתנחתא) מכוונים כנגד אותיות הוי' מלמטה למעלה:

האדם לכף זכות" שבאבות פ"א מ"ו ו"ומכריעו לכף זכות" שם פ"ו מ"ו).

¹⁰ **גרו לא תגורו** = אדם פעמים **חזה**. רש"י פירש: "ובין גרו – בעל דינו שאוגר עליו דברים [אוגר על מנת לומר, הפוך מ"תגורו" שאוגר דבריו ולא אומרם. ו"מ שמדובר במי שאין לו שום טענה והוכחה אלא טענות דברים שמרצה בכשרון]. דבר אחר, על עסקי דירה בין חלוקת אחים אפילו בין תנור לכירים [ראה שו"ת חת"ס חו"מ סי' עט שמכאן היסוד לדיני שכנים ובני העירין]. יש עוד פירוש בחז"ל ומפרשים שגרו היינו לשון גר בארץ, או גר ממש (גר צדק) או במשמעות של אדם חלש (כמו אחד רך, שדוקא אז נאמר לא תגורו), ראה בחת"ס. נמצא שיש שלשה פירושים בגרו: הכנעה (גר, חלש), הבדלה (בין אחים בעסקי דירה), המתקה (בעל דברים). וראה בחידושי הגרי"ז כאן שמפרש ע"פ הרמב"ם שהכוונה לגר תושב

להזדקק לדין ("ושפטתם צדק" כנ"ל¹⁵)! ולכאורה יש לומר שהדבר נלמד מהפסוק "כקטן כגדל תשמעון" דהיינו תבינו ותדעו להיכן הדין נוטה, ורק אז] לא תגורו מפני איש", דהיינו שיש כאן פטור מהמצוה לשפוט (במקום חשש) כל עוד לא התקיים "תשמעון". אך יש לדחות, ש"לא תגורו" מתחבר יותר (לפי הפשט והטעמים) להמשך "כי המשפט לאלהים הוא" ולכן לא תגורו מתחילה¹⁶.

קוצו של י
מכם תקרבון אלי ושמעתי
י
הוא
ה
ו
תשמעון
ה
במשפט

דברי הרמב"ם על ממונה לרבים

לשון הרמב"ם בהלכות "שנים שבאו לפניך לדין אחד רך ואחד קשה, עד שלא תשמע את דבריהם או משתשמע את דבריהם ואי אתה יודע להיכן הדין נוטה אתה רשאי לומר להם איני נזקק לכם שמא יתחייב הקשה ונמצא רודף אחר הדין, אבל משתשמע את דבריהם ותדע להיכן הדין נוטה אי אתה רשאי לומר איני נזקק לכם, שנאמר לא תגורו מפני איש שלא תאמר איש פלוני רשע הוא שמא יהרוג את בני שמא ידליק את גדישי שמא יקצץ נטיעותי. ואם היה ממונה לרבים חייב להזקק להם"¹⁷.

דהיינו: א. לפני שהדיין יודע להיכן הדין נוטה הוא רשאי להשמט, כנ"ל בגמרא. ב. מדובר בחשש נזק ואף סכנת נפשות, ובכל זאת מרגע שהדיין יודע להיכן הדין נוטה אינו רשאי להשמט מחמת פחד. ג. והוא החידוש הגדול: ממונה לרבים חייב להזקק גם במקום סכנה וגם לפני

לא תגורו בגמרא

איסור לא תגורו מובא בגמרא בתוך הסוגיה על פשרה בדין¹³: "ריש לקיש [נ"א: רבי יהודה] יהושע בן לקיש אמר, שנים שבאו לדין, אחד רך ואחד קשה, עד שלא תשמע דבריהם או משתשמע דבריהם ואין אתה יודע להיכן דין נוטה אתה רשאי לומר להם אין אני נזקק לכם. שמא נתחייב חזק ונמצא חזק ורודפו. משתשמע דבריהם ואתה יודע להיכן הדין נוטה אי אתה יכול לומר להן איני נזקק לכם, שנאמר לא תגורו מפני איש". ובאותה סוגיה מובא גם ש"לא תגורו" פירושו "לא תכניס דברייך" (תגורו מלשון לאגור), אבל נראה שהרמב"ם מפרש כפשוטו וכספרי שהוא מלשון מגור-פחד, ושגם דברי ריש לקיש הנ"ל מתפרשים כך.

ופירושים שונים¹⁴ נאמרו מניין לגמרא שתחילה יכול להשמט, ומדוע אינו מצווה מתחילה

מצות "ושפטתם" (המחייבת מתחלה לדון) מתחברת לאיסור "ולא תגורו" (הקשר העצמי בין הכנעה להמתקה, כנודע), וכן יש לומר שלרמב"ם אותו פסוק – "ואצוה את שפטיכם..." – הוא מקור דין ממונה לרבים (המובא לקמן), שאצלו חל "לא תגורו" מתחלת הדין (וממילא מתפרש "שמע בין אחיכם" כציווי לכתחילה, ולא כגדר שממנו ואילך – לאחר השמיעה וידיעה לאן הדין נוטה – מתחייבים ב"ולא תגורו"), ודוק.

¹⁷ הלכות סנהדרין פכ"ב ה"א.

¹³ סנהדרין ו, ב.

¹⁴ ראה לבוש, סמ"ע וט"ז בתחילת סי' יב.

¹⁵ או "בצדק תשפט עמיתך", כמקור הרמב"ם (וראה הדין לעיל הערה 9 האם לפי הרמב"ם המצוה היא לשפוט באופן של צדק או בעצם המשפט ולשונו בזה בספר המצות וביד, ויש להעיר שבסמ"צ מהדורת הרב קפאח יש כאן תוספת שהמצוה היא רק לאחר שהחלו בעלי הדין את הדין!).

¹⁶ כאשר לדעת רש"י "נעוץ תחלתן בסופן" בשלש המצוות שנתבארו לעיל כנגד הכנעה-הבדלה-המתקה –

למחות בעוברי עבירה משום דיש סכנה בדבר שלא ימסרנו למלכות". אמנם דברי מהרי"ו במקורם²² מתייחסים למחאה באופן כללי, אבל נראה שהרמ"א הבין שהם נכונים גם לדיין היושב בדין, ואפילו ממונה לרבים ואפילו כשיודע להיכן הדין נוטה. וכן מסיק הב"ח להקל בזה, ומבאר שאמנם בספרי מפורש שמדובר בסכנה, וכן ברמב"ם וברשב"א, אבל יש חילוק "בין דורות ראשונים לבני הגלות" כיון שבגלות יש סכנת מסירה מהמלכות וזה פיקוח נפש. ועוד סובר הב"ח שבפירוש הגמרא העיקר כפירוש רש"י, שבעל-דין קשה וחזק היינו שמטריח על הדיין, אבל בכל מקום של איום באלימות אין חיוב כלל (וזה עוד יותר לקולא מחשש מסירה שהוא פקו"נ).

אך באמת דברי הב"ח דחוקים, ובפשטות הרמב"ם סובר שאין לפחד כלל מכל סכנה, ובכלל זה מסירה (ולא כמהרי"ו), וכן בתשובת הרשב"א נראה שמדובר באיום של מסירה לשר הגוי ובכל זאת אין להתחשב בזה.

וכבר השיגו על הב"ח גדולי האחרונים – השבות יעקב, התומים והנתיבות (מובאים בפתחי תשובה) – וכתבו שגם מהרי"ו מודה שאם כבר נזקק לדין אינו יכול להסתלק מחמת פחד (וכמו שמפורש בספרי). אלא שהשבות יעקב מבאר שבדרך כלל אין לחשוש שהאיש המאיים יפגע בנפש, אבל במועד לכך ודאי זהו פיקוח נפש והדיין רשאי להסתלק, אלו תמצית דבריו. ועדיין, בפשט הרמב"ם אין לדיין לחשוש גם ממה שמוגדר בד"כ כפיקוח נפש.

לא לפחד כלל

וכן משמעות הפוסקים שאין לדיין לפחד כלל. ויש בזה גם אזהרה וגם הבטחה, כמ"ש רבינו

שיודע להיכן הדין נוטה (אמנם לא מפורש ברמב"ם שזה גם לפני שיודע להיכן הדין הנוטה אבל כן משמע מדבריו ומהסברא וכ"כ כמה אחרונים). והב"י¹⁸ כתב שגם הרשב"א סובר כן, שכתב בתשובה שבית הדין צריכים להזדקק לדין אע"פ שאחד מבעלי הדין מאיים עליהם (יתירה מזו, הרשב"א לא טורח להדגיש שזה דוקא בבית דין ממונה, כי ברור שעל זה מדובר). וכן נפסק בשו"ע.

אמנם דין זה אינו מפורש בגמרא, אדרבה משמעות הגמרא שמדובר בכל דיין (שהוא ממונה) ובכל זאת רשאי להשמט תחילה. המפרשים טרחו למצוא מקור לרמב"ם בזה, ונראה כמו שפירשו שמקורו מסברא (סברא דאורייתא¹⁹), כדברי הב"ח שאילולא כן לא יהיה מי שיזדקק לבעלי דינים במקום חשש וייהיה כל דאלים גבר והיה העולם חרב". וכן משמע מדברי הרשב"א. וכן החינוך כתב בקצרה "שורש מצוה זו השכל מעיד עליו" וממילא יש לקבוע לפי השכל שאין לדיין הממונה להשמט כלל. וזה המשמעות הפשוטה של הפוסקים²⁰ שאין לדיין לפחד כלל (וכדלקמן)! ומכוח משמעות הפוסקים והסברא דחוקים הרמב"ם וסיעתו לפרש שהגמרא כאן מדברת רק בדיין שאינו ממונה (והרדב"ז כתב שבממונה לרבים אין חשש מהאדם הקשה "שהרבים יסייעוהו ויצילוהו", ולפי דבריו יש לפרש "שפטים ושטרים תתן לך"²¹ שוטרים שיגנו על השופטים).

הפוסקים המקלים

הטור לא הביא את החידוש של הרמב"ם בממונה לרבים (ונראה שלא סובר כמותו). והרמ"א (בדרכי משה ובשו"ע) כתב על פי דברי מהרי"ו וייל "דמכל מקום נוהגין עכשיו שלא

²⁰ וראה גם לעיל הערה 16.

²¹ דברים טז, יח.

²² שו"ת מהרי"ו וייל סימן קנז.

¹⁸ חו"מ הלכות דיינים יב, א.

¹⁹ כמ"ש הפני יהושע ברכות לה, א: "בכל הש"ס משמע

דמידי דאתאי מסברא הוי מדאורייתא".

וכמו שכתוב כאן "לא תגורו מפני אִישׁ" כך נאמר "לא יתיצב אִישׁ בפניכם פחדכם ומוראכם יתן ה' וגו'"²⁵ (ופירש רש"י: "אפילו כעוג מלך הבשן", שמשוה פחד מזכויותיו, וכן יש הוה-אמינא לפחד מאדם קשה בישראל שודאי מלא זכויות כרמון (יותר מעוג) – בזכות "לא תגורו" תזכו ל"לא יתיצב".

יש שאומרים בדרך מליצה "לא תגורו מפני איש", אבל רשאים לפחד מכאלה שאינם בגדר איש אלא חיה (וילדע-חיה)... אך ודאי שהפשט הוא "מפני איש" מפני כל בריה בעולם, כצוואת רבי אליעזר לבנו הבעל שם טוב: אל תפחד משום דבר רק מהקב"ה.

ומצוה זו שייכת בהרחבה לא רק בדיינים ממונים, אלא בנוגע לדעת התורה בכלל: לא תגורו מלומר את האמת של התורה – "אין אמת אלא תורה" ו"אין עז אלא תורה" – ללא פחד מה יאמרו הבריות ומה יעשו הבריות (למשל פחד מ'רצח אופי' תקשורתי), ואין זה סותר את ההשתדלות לעשות זאת בדרכי נעם ובאופן המתקבל (כלשון הרבי). הרי הגדרת המקיים תורה ומצוות לשמה הוא "שעושה האמת מפני שהוא אמת"²⁶, ואדם כזה שכולו אמת – יש לדרוש שהוא אמת, לא רק שהאמת אמת אלא שהוא, האדם כולו אמת, היינו משה אמת (האדם) ותורתו אמת (האמת עצמה) בהקדם משה אמת – ממילא אומר את האמת הצרופה ומקיים את היסוד "הוי עז כנמר... שתעז פניך כנגד המלעיגים"²⁷, עזות המוצאת חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם.

בהפטרות דברים (חזון ישעיהו) נאמר "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה", והנה הגמרא פירשה מה שנאמר "ויהי דוד עושה משפט וצדקה" שמשפט הוא דין וצדקה היינו פשרה (ביצוע). וכן יש לפרש "ציון במשפט תפדה" היינו

יונה²³: "לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלקים הוא", הוזהרנו בזה להאמין שלא יקרנו נזק מצד משפט הצדק כאשר לא נכיר בו פנים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה 'שלוחי מצוה אינם נזוקים'... וזהו פרוש 'כי המשפט לאלקים הוא' שלא יבואכם נזק בסבתו".

ועוד, המהר"ל (בגור אריה) מפרש "דבא להזהיר אותן שלא יהיו יראים מפניו כלל, שאם יהיה לו יראה מחפש לו זכות יותר כיון שירא מפניו. והשתא הוצרך להזהיר אף על גב שלדעתו דין דין אמת כיון שמתירא מפניו אי אפשר שידון לו דין אמת". לפי זה, "לא תגורו" הוא כמו הציווי על מלחמה "אל ירך לבבכם אל תיראו וגו'" שלפי הרמב"ם²⁴ הוא לא-תעשה, וכתב הרמב"ם שעל הלוחמים לבטוח בה' במסירות נפש ולא לחשוב על משפחתם – ואם כן הוא הדין לדיין בשעת הדין!

מכל זה נראה שעיקר המצוה כמאמרה הוא ודאי כדברי הרמב"ם ז"ל, אלא שקללת הגלות היא הפחד ("ופחדת לילה ויומם" וכיו"ב) וככל ששקועים בעומק הגלות יש רפיון בקיום מצוה זו (אלא שצריך ללמד זכות ואלו דברי הרמ"א כדרכו בקודש ללכת אחר המנהג).

כשמקיימים "ולא תגורו" כפשוטו אזי "ה' עז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום", שלום לדיין "שלא יקרנו נזק" (כדברי רבינו יונה) ושלום לכל העם ע"י שהמשפט יהיה על מכונו. קיום לא תגורו הוא קידוש השם, במסירות נפש על "המשפט לאלהים הוא" ובזכות מצוה זו ה' שומר על הדיינים שנקראו אלהים.

והנה הציווי על מינוי הדיינים, כולל "לא תגורו", פותח את הציווי על ירושת הארץ "עלה רש... אל תירא ואל תחת", וכן בהמשך הפרשה ובפרשות הבאות מצטווים שוב ושוב שלא לירא ולפחד.

²⁶ הלכות תשובה פ"ה ה"ב.

²⁷ טור או"ח סי' א.

²³ שערי תשובה שער ג, לג.

²⁴ הלכות מלכים פ"ז ה"טו.

²⁵ דברים יא, כה.

הזכר-איש שבכל אחד, ובעל התשובה שעושה צדקה היינו בחינת הנקבה-אשה, ומשניהם יחד תבוא הגאולה (בסוד יחוד מ"ה וב"ן).

באמירת דין אמת ללא פחד, "ולא תגורו", וזה שייך בכל אחד מצד נקודת הצדיק שבו – היינו ציון. "ושביה בצדקה" היינו נקודת בעל תשובה שבכל אחד. הצדיק שעושה משפט היינו בחינת

שבת קדש פרשת שמות, י"ט טבת ע"ח - כפר חב"ד רמ"ח אותיות קעא-קעז

ברגע שהצמח צדק ידע שאדמו"ר האמצעי נמצא בטרדות ולא יוכל לראות את התשובה, כנראה באיזה מקום הוא כתב את התשובה נגד התנאי של אדמו"ר האמצעי שלא ישלח שום תשובה בלי להראות לו, וממילא נסתלקה ממנו הסיעתא דשמיא – הוא לקה בשכחה שבאה מבחינת אחרים.

אצילות – פנים, בריאה – אחר

באופן כללי, היחס בין רבי וחסיד הוא כיחס בין אצילות ובריאה. אצילות היא כולה פנים, שם לא שייכת שכחה, אך בעולם הבריאה יש כבר הרגשת יש שהיא בחינת אחר, ושם יש כבר מקום לשכחה. כאשר חסיד מקושר ובטל לרבי, לאצילות, הוא לא שוכח. אך אם החסיד נפרד, אפילו הצמח צדק שהיה בקי בכל הש"ס (כולל התוספות וכו') שכח (רואים גם שאדמו"ר האמצעי היה בקי בכל הש"ס ואצלו הכל היה בבחינת פנים – מונח לפניו, כך שמיד ראה את הטעות של הצמח צדק).

בשיעור האחרון על אמונה ובטחון² דברנו על ארבע מצבים של פנים ואחר בין רבי וחסיד. אם החסיד כותב משהו שלא על דעת רבו, יש כאן בחינת "פנים באחר".

בספור כתוב שהטעות של הצמח צדק היתה בכך ששכח תוספות ממסכת יבמות (שנחשבת מסכת קשה ולמדנית במיוחד). אולי יש כאן רמז לכך שהשאלה היתה בעניני נשים והיתה שאלה דחופה, לכן הצמח צדק מיהר לשלוח אותה חזרה.

ניגנו¹ "דיד נפש", פיוט "יום שבת קדש הוא".

א. אות קעא: רבי אינו שוכח

קעא. אדמוה"א שלח כל השאלות לצ"צ לפסוק התשובות אך בל ישלחם קודם יראם לו וזמן רב שהצ"צ מראם ואף פעם לא חלק אדמוה"א עליו. פעם אחד בעת טרדת אדמוה"א שלח הצ"צ התשובה מבלי הראותה, מקודם [כנראה זו היתה שאלה דחופה, ומכיון שלא ניתן היה להראות את התשובה לאדמו"ר האמצעי מפאת הטרדות, הצמח צדק שלח את התשובה לשואל מבלי להראות לאדמו"ר האמצעי]. אח"כ שאלוהו [אדמו"ר האמצעי את הצמח צדק]. שלחתה התשובה? וענה הן. ומדוע לא הראיתני. הראני עתה העתיקה [העתק של התשובה שכתבת]. והראה. ואמר לו טעיתה שבתוספות ביבמות להיפך והראהו מפורש בתוספות. וירא אדמוה"א דחלש דעתו דהצ"צ, אמר לו "מה אתה רוצה ותבהל הלא אין אתה רבי בעת". והמ"י [והמבין יבין]. מרש"ג.

סיעתא דשמיא בזכות הבטול לרבי

מה אפשר ללמוד מהספור הזה? ראשית, רואים שהבטול לרבי הוא מקור לסיעתא דשמיא. כאשר הצמח צדק ידע שהוא הולך להראות את התשובות לאדמו"ר האמצעי היתה לו סיעתא דשמיא – הוא לא טעה ואף פעם אדמו"ר האמצעי לא חלק עליו.

² אמונה ובטחון 7 – י"ז טבת.

¹ נרשם (מהזכרון) על ידי שומעי השיעור. לא מוגה.

דסתרי, כך שכל הנראה אמרו רק "ותודיענו". בודאי התפללו תפלת חול (לא תפלת יום טוב) ואמרו "ותודיענו" במקום "אתה חוננתנו", היינו לאחר פתיחת ברכת "חונן הדעת" – "אתה חונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה" (שיש בה גם חנינה, "אתה חוננתנו" וגם דעת, "ותודיענו").

התבוננות בנוסח "ותודיענו" נתבונן בנוסח "ותודיענו":

ותודיענו הוי אלהינו את משפטי צדקה, ותלמדנו לעשות חקי רצונה. ותתן לנו הוי אלהינו, משפטים ישרים ותורות אמת, חקים ומצות טובים, ותנחילנו ומני ששון ומועדי קדש וחגי נדבה. ותורישנו קדשת שבת וכבוד מועד וחגיגת הרגל, ותבדל הוי אלהינו בין קדש לחול בין אור לחשך, בין ישראל לעמים, בין יום השביעי לששת ימי המעשה, בין קדשת שבת לקדשת יום טוב הבדלה, ואת יום השביעי מששת ימי המעשה קדשת. הבדלה וקדשת את עמך ישראל בקדשתך.

יש כאן הרבה לשונות מאוד מיוחדים: "ותודיענו", "ותנחילנו", "ותורישנו"... [יש כאן בטוי מענין – "חגי נדבה", אולי רומז ל"ט כסלו]. נכון. "חגי נדבה" ראשי תבות חן. כל תג נדבה הוא חסד, "חן וחסד".

[יש כאן 73 תבות]. בגימטריא חכמה. [בגרסא השניה של רמ"ח אותיות כתוב שהסיבה שצריך לומר "ותודיענו", שכתוב יו"ט – ראשי תבות יוד טית (כסלו)...] כמה שוה "יום טוב"? גם 73. יש כאן חלוקה יפה מאד על פי המלה חכמה – כח-מה: עד המלה "נדבה" יש כח תבות (בחלוקה לשני משפטים, של י תבות ושל חי תבות) – יחי. היא אות החכמה, ו"החכמה תחיה", בחינת חי. העצמה מתחלקת ל-וד, המילוי של האות י. הערך הממוצע של ו התבות הראשונות: "ותודיענו הוי אלהינו את משפטי צדקה" הוא 289, טוב ברבוע, יום טוב, רמז ליום טוב המיוחד של מורנו

רמז לקבלת האדמו"רות

בסוף, אדמו"ר האמצעי אומר לצמח צדק שלא תחלש דעתו, כי הוא עדיין לא רבי ("אין אתה רבי כענת") – יש כאן רמז לצמח צדק שהוא עתיד להיות רבי. מה החידוש? כי לא היה ברור כלל שהצמח צדק יהיה רבי אחריו. היה את אחיו הצעיר של אדמו"ר האמצעי (ר' חיים אברהם) שראו בו ממשך, ואת רבי אייזיק מהומיל שלאחר הסתלקות אדמו"ר האמצעי כבר קבל את האדמו"רות ורק ברגע האחרון ירד מהמרכבה, כידוע הספור בזה. גם הצמח צדק עצמו לא רצה לקבל את הנשיאות ולקח הרבה זמן עד שהסכים. יכול להיות שהדבר שהכריע בסופו של דבר את הכף וגרם לו לקבל את האדמו"רות היה הספור הזה.

ועוד, הרי כלל – "אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל בהם", וממילא לאחר שנכשל (ו"ידע איניש בנפשיה" שכל כוונתו היתה לשם שמים) סימן שמעתה יזכה לעמוד על דברי תורה, וראוי לקבל את הנשיאות (והוא על דרך "ברישא חשוכא [חשך] אותיות שכח] והדר נהורא", קדימת תהו לתיקון, ונצרך הוא כדי להמשיך את האורות המרובים של תהו בכלים רחבים של תיקון).

ב. אות קעב: "ותודיענו" בי"ט כסלו

קעב. פ"א בי"ט כסליו שחל במוצש"ק יצא אדמו"ר ואמר בזה"ש [בזה הלשון]: צריכים לומר ותודיענו שבסידור כתיב כשחל יו"ט במוצש"ק אומרים ותודיענו (וישם הפירוש על יו"ט שכתוב בתורה)...

שנה אחת י"ט כסלו חל במוצאי שבת, ואדמו"ר הזקן הורה לומר תפלת "ותודיענו" של שלש רגלים במקום סדר ההבדלה הרגיל בתפלה. איני יודע אם כך נהגו בפועל, אבל סביר להניח שכן. [מענין אם אמרו גם "אתה חוננתנו" וגם "ותודיענו"]. ב"אתה חוננתנו" כתוב "בין קדש לחול" וכאן כתוב "בין קדש לקדש" – תרתי

שבמשפחה אחורה היו חסידים של האדמו"ר מקוידענב. (יש היום הרבה שלמה חיים בחב"ד). כולם קרואים על שמו. ובקשו לספר לו מעשה מרבו ספר לו הנ"ל. ואמר אז עמוק עמוק מי ימצאנו [רואים מהסיפור שהיתה הערכה לליובאוויטש שם].

[יש סיפור שמספרים שכשהגר"א הגיע לבית דין של מעלה רצו שיעבור ליד פתחו של גיהנם על ההתנגדות לחסידות אבל דפי הגמרא חסמו את הכניסה לשם... אולי מזה הכל נשרף...] ספור מוכר.

ד. אות קעד: הגר"א בבית הבעש"ט

קעד. פתקה א' מצאו אצל הגאון מווילנה וכתוב בה שהלכתי בגולה [ערך גלות כנהוג באותם ימים]. הייתי בק"ק פולנה שמעתי שיש בעל מופת במזיבוז הלכתי אצלו והייתי בביתו ושמעתי שאמר שיעמדו מרתו באמצע ואיש לא יהי' שם. ושאלו מתי יכלו להיכנס לחדרו? ואמר שיהי' סימן שיעמדו כל השעונים בעיר או יכנסו. וכן היה שבשעה אחת נעמדו כל השעונים בעיר וגם שעוני שבצלחתי עמדה [כנראה הכוונה לשעון עם מכסה המכונה צלחת.], אני אינני מאמין בו עד כאן לשון הפיתקא. ויראוה לאדמוה"ז ואמר שגם הבעש"ט אמר אח"כ שאצל הדלת עמד נער אחד שהיה מנגד לדרכי בו...

רואים שההתנגדות של הגר"א היתה מאד שרשית – שאפילו שראה בעינים שכל השעונים בעיר עצרו, וגם השעון שלו, לא הסכים להאמין בבעש"ט. [יש בסיפורי מעשיות³ סיפור שמאד מזכיר את הספור הזה, על אחד שלא הסכים להאמין בבעל שם]. העקשנות מלהאמין באה מאחורי בן דרדל"א, וד"ל (אליהו = בן, וי"פ בן = עקשן).

הבעל שם טוב, יט כסלו), ומשם עד הסוף עוד מה תבות (התבה הראשונה והתבה האחרונה – "ותודיענו... בקדשתך" = 1378 = 52, בן, הוי' הוי', במשולש).

ג. אות קעג: הגיהנם שנושרף

קעג. רש"ג שמע מאחד מאנ"ש שחמיו [של המספרן] היה בביהמ"ד שיצא אדמוה"ז ואמר בזה הלשון: הגיהנם הישן נשרף ועתה הוסכם שלא יבנו גיהנם חדש רק יעשו מגן עדן הישן גיהנם.

לא ברור מכאן האם עשו מגן עדן הישן גיהנם על ידי שהוסיפו בו אש ושלג וכיוצא בזה (לדון בו את הרשעים כמו בגיהנם הקודם שנושרף), או שהשאירו אותו כמו שהוא ורק עשו סימן כל שהוא שמעתה הוא גיהנם. בפשטות משמע שהשאירו אותו כמו שהוא. גם לא כתוב במפורש שבנו גן עדן חדש. מסתמא כן, אבל את אדמו"ר הזקן עצמו ודאי לא ענין גן עדן, כידוע מה שאמר שאינו רוצה לא גן עדן ולא עולם הבא אלא רק את ה' יתברך עצמו. כמו שראינו באחת האותיות הקודמות, אפשר להיות בגן עדן כמה מאות שנים ולא לדעת כלל מאלוקות...

והחסידים תמהו מאד על זה ואחר ב' שבועות נודע שבשעה שאמר הנ"ל נסתלק הגאון מווילנה [עוד לא היה אז טלגרם, ולקח שבועים עד שהגיע השמועה. (מה הקשר?) צריך לומר שכאשר הגר"א הגיע לבית דין של מעלה היה מגיע לו גן עדן על כל התורה שלו, אבל על ההתנגדות לחסידות היה מגיע לו משהו אחר... כנראה הפשרה שעשו היתה לשרוף את הגיהנם ולהפוך את גן עדן של עכשיו לגיהנם. מעניין שאצל רבי לוי יצחק מברדיטשוב מופיע אותו סיפור.]

והחותן הנ"ל בהיותו אחרי זה אצל רש"ח אדמו"ר מקוידענב [ר'] שלמה חיים קסלמן, המשפיע הגדול בחב"ד, נקרא על שמו. כנראה

³ מעשה מחכם ותם (בסוף).

הגאולה. אם הרבי הוא בחינת משיח, אליהו הנביא הוא המשב"ק שלו.

[גלוי אליהו = 101 = מיכאל.] גם מיכאל הוא מלאך. היגיעה כאן היא כמו ללמוד פרקו 101 פעמים.

אם כבר מתבוננים בבטוי 'גלוי אליהו', יש כאן משהו יפה בדלוג אותיות: הדלוג הראשון – גלוי אליהו – עולה 26, הוי', ואילו הדלוג השני – גלוי אליהו – אותיות לילה! יש כאן רמז בין החלק הראשון של האות ברמ"ח אותיות, שמדבר על גלוי אליהו, לחלק השני שמדבר על להאיר את החשך – הלילה. סלוק הגסות מאיר את הלילה באור הוי' שעולה גלוי אליהו. ועוד רמז נחמד: גלוי אליהו כל תבה בהכאת אותיות = 14400 = אליהו הנביא (120, חיי משה רבינו) ברבוע! מכאן נלמד שמי שזוכה לגלוי אליהו מקבל הארה מהנבואה שלו, ודוק. אליהו הנביא ברבוע פרטי = 3692 = אליהו (הוי' הוי') פעמים "וחי בהם". תקון הגסות בכלל שייך למלויי שם הוי': המלויים הכי גבוהים הם עב (לשון עבה) ו-סג (הפוך אותיות גס). כתוב שכשמשעה עלה להר סיני הוא נכנס "בעב הענן".

ו. אות קעו: חסידות "בכח"

הוא דורש כאן פסוק מאיכה⁵: קעו. אבני קודש תשתפכנה בראש כל חוצות [הפסוק הוא: "תשתפכנה אבני קדש בראש כל חוצות"].

אבנים – אותיות [כמו שמפורש בספר יצירה שאבנים אלו אותיות, "שתי אבנים בונות שני בתים, שלש אבנים בונות ששה בתים וכו'"]. אבני קודש – אותיות החסידות.

תשתפכנה בראש – ראש אדם [לשפוך אותיות של חסידות לתוך הראש].

ה. אות קעה: אור החסידות מבטל את הגסות

חידוש החסידות ביחס לגסות ולגירוש החשך קעה. מהאדרמוה"ז נ"ע כמה יגיעות צריך אדם ליגיעה עד שיגיע למדרגת גלוי אליהו וכמה יגיעות צריך ליגיעה שיגיע למדרגת שאליהו יעמוד אצל פתחו ויבקש להכנס... ובמעט גסות יאבד הכל.

עוד אמר ניט מיט אשטעקין פרייבם מען חושך [לא במקל מגרשים חשך]. אך כשמשיכים אור ממילא נדחה החושך...

יש כאן שני ענינים שעל פניו לא קשורים זה לזה – גלוי אליהו (שנדחה מפני גסות) ודחית החשך מפני האור. מה הקשר? עיקר האור הוא אור החסידות, שענינה לבטל את גסות הרוח. גם לפני החסידות הכירו את המושג 'גסות', אבל הכל לפי ערך. אצל חסידים עושים צחוק מכל הגדולים שנגע ללבם (ביחס לעצמם) 'כבוד התורה', עד כדי כך שככל שלמדו יותר תורה נעשו יותר גסים. אך כמובן שבכל דור היו צדיקי אמת שהיו באמת רגישים לגסות.

לפני החסידות דרך התשובה באופן כללי היתה בעזרת מקלות. אפילו האריז"ל⁴, שודאי היה צדיק אמת, פירש את המושג "תשובה" באופן של 'מקלות' – ראשי תבות תענית-שק-ואפר-בכי-הספד (לא כמו רבי זושא שפירש⁵ שתשובה ראשי תבות "תמים תהיה... ", "שויתי הוי'...", "ואהבת לרעך כמוך...", "בכל דרכיך דעהו...", "הצנע לכת..."), הרבה תעניות וסיגופים אליהם החסידות התנגדה (אם כי היו גם צדיקים גדולים אחרי החסידות שנהגו בכל מיני סיגופים).

גילוי אליהו וסילוק הגסות

[מהו גלוי אליהו? למה צריך אותו?] אליהו למד תורה (יש כמה שמלמדים תורה: חנוך, אחיה השילוני ואליהו), אבל קודם כל הוא מבשר

⁵ לוח "היום יום" ג'ח' תשרי.
⁶ ד, א.

⁴ ראשית חכמה שער התשובה פ"ה בשם האריז"ל (ראה שער רוח הקדש יט, א).

תמים". בבטוי "צער בעלי חיים" יש יחס של "שלם וחצי" – צער = 360, בעלי חיים = 180, ביחד 540 וע"ה ישראל.

התקשרות חסידים של פעם

[מה היה הסיפור? למה הוא טעם בשר כזה?]
שבעת הליו ציוו הרופאים שיאכל בשר ולא היה כי אם בשר שנשחט בסכין עבה ואכל [אדמו"ר הזקן רמז לו שלמרות שעל פי שו"ע היה מותר לו לאכול את הבשר כפי שציוו הרופאים, כדיעבד לא היה כדאי לו].

רואים שגם עבור ר' בצלאל הנהגת אדמו"ר הזקן להעביר נר נגד הפנים היתה מופת. מה מזכיר לנו הנר? [בדיקת חמץ]. נכון. את בדיקת חמץ לומדים⁹ מהפסוק "נר הוי' נשמת אדם חפש כל חדרי בטן"¹⁰, וכך אדמו"ר הזקן מחפש בחדרי החסיד מה אכל... יש כאן דוגמה לסוג של ירידת הדורות. אין לנו ציור איך שהרבי לוקח נר ומחפש ומצביע על עבירה של חסיד. כשקוראים סיפורים מדורות קודמים רואים שהפער בין הדורות כל כך תהומי, עד שנראה כמו עולם אחר לגמרי. ובוהו מובן שגילה שלא מצא שום חטא עליו כ"א זה....

כנראה ר' בצלאל היה באמת צדיק במעשה לגמרי, למעט חטא זה. רואים גם שהרבי מחפש דווקא את ההתקשרות של החסיד, שימסור את עצמו דווקא על התקנות של הרבי, אפילו שעל פי שו"ע הדבר מותר. רבי הוא נשמה כללית, ואם הרבי עושה תקנה מסוימת יש בה תיקון כללי של הדור. לכן בעיקר מענין אותו אם החסיד שומר על התקנות שלו.

כל חוצות – שבתוכו כל הדברים החיצונים שלא להוי' המה כו'... [בראש יש הרבה דברים אשר לא לה' המה"⁷ והתקון הוא על ידי אותיות של חסידות].

נוסיף רמז: "בראש כל חוצות" ראשי תבות "בכח", המלה השניה ב"אנא בכח". השם הראשון – אבגיחץ – הוא שם החסד, והאות ב שבו, ממנה יוצאת המלה "בכח", היא הגבורה שבחסד. צריך לשפוך את האבנים של חסידות בכח.

ז. אות קעז: "חפש כל חדרי בטן"

תקנת השחזות הסכינים – צער בעלי חיים והידור מצוה

קעז. ר"ב מקלעצם [ר' בצלאל – אחד מגדולי החסידים של אדמו"ר הזקן]. סיפר מופת שפ"א בהיותו ביחידות העביר אדמו"ר נר נגד פניו ואמר "דו האסט פארוכט פון גראבון שיים" [אתה טעמת מסכין שחיטה עבה].

אחת מתקנות של אדמו"ר הזקן היתה השחזות הסכינים שיהיו דקות מאד. היום, בפועל, כל עם ישראל קיבל על עצמו את ההדור הזה. התקנה היתה גם מטעם הידור בחיתוך וגם מצד צער בעלי חיים. מכאן נלמד כמה חשוב אצל אדמו"ר הזקן ענין צער בעלי חיים יחד עם הדור מצוה. ויש לומר שבזה הוא עשה תיקון לנשמת רבי, כידוע הספור בזה⁸.

הדור מצוה ועוד צער בעלי חיים = תמימות, ז פעמים ב בחזקת ז, יסוד ושרש עבודת החסידות – "תמים תהיה עם הוי' אלהיך", וכמו שה' אמר לאברהם אבינו בברית מילה, "התהלך לפני והיה

⁹ פסחים ז, ב.

¹⁰ משלי כ, כז.

⁷ ראה תניא פ"ו.

⁸ ב"מ פה, א.